

Пренос и спаљивање моштију Светог Саве

Године 1237. мошти Светог Саве су пренете из Трнова у манастир Милешево. Овога дана установљено је у нашој светој Српској Православној Цркви да се празнује пренос моштију светог и богоносног оца нашег Саве, равноапостолног просветитеља и учитеља Српског. Пренос моштију Светитеља Саве I би за време благочестивог краља српског Владислава 1237 године, и то из Трнова у манастир Милешево. А то би овако:

Пошто прође година дана од блаженог уснућа Светога Саве, (које би 13 јануара 1236 г.) и од сахране светог му тела у Трнову, у цркви Св. Четрдесет Мученика, свеблажени намесник његов архиепископ Арсеније ражали се за Светим као за својим оцем и учитељем, па дође благочестивом краљу Владиславу и рече му: “Није лепо ни пред Богом ни пред људима оставити оца нашег, равноапостолног учитеља, дарованог нам од Христа, који је многе подвиге и безбројне труде поднео ради Српске земље и украсио је црквама, краљевством, архиепископским престолом, епископима, и свима уставима и законима, да његове свете мошти леже ван његова отачества и престола његове Цркве, у туђој земљи. Твоја је дакле дужност, да га на сваки начин из туђе земље пренесеш у његово отачество”.

Краљ се веома обрадова предлогу архиепископа Арсенија, па посла свог

најугледнијег благородника к своме тасту бугарском цару Асену са молбом да му да тело Светога Саве, стрица, учитеља и заштитника свога. Прочитавши писмо, и чувши и усмену молбу од самог посланика, цар Асен се ожалости, и одговори: “Када би Свети и свето тело његово лежало у нас без части и пажње, праведно би било да га тражите да бисте му указали поштовање.

Али, пошто се Свети упокојио у Богу међу нама, и пошто његово свето тело, као што видиш, лежи у цркви Божјој са великом почашћу, шта онда задајете труда и Светоме и нама, тражећи га?” И тако га отпусти празних руку.

Краљ Владислав опет посла к цару Асену још већи број благородника, молећи и говорећи: “Ако сам нашао милост пред тобом, родитељем мојим, не затварај од мене отачко милосрђе; не остављај ме да се тугом потапам у животу свом. Дај ми свете мошти светог господина мог и оца, да их пренесем у своје отачаство”. Цар беше у недоумици шта да ради, јер је сматрао да, лишити се Светога, то је као лишити се царства. Онда призва патријарха и своје саветнике, и питаше их шта да ради, а они му рекоше да нипошто не даје тело Светога, пошто велможе и сав град негодују због тога. Тада цар написа утешно писмо своме зету, краљу Владиславу, па додаде и ово: “Када је Богу било угодно да се Свети упокоји међу нама, Христовим вернима, онда ко сам ја да се противим вољи Божјој, или да се дрзнем узнемирити гроб и свете мошти Светога, утолико пре што Свети ништа није завештао односно свог преношења? Све, дакле, што год желиш и молиш од мене, сине мој, радо ћу учинити; само ме немој приморавати на оно што је немогуће учинити, јер ми и патријарх и велможе и сав град то забрањују”.

Видећи да је цар неумољив, краљ Владислав беше у недоумици шта да ради. Но бојећи се укора и срамоте од људи и гнева од Бога, Владислав се реши да сам иде своме тасту. И посла пред собом гласнике, да долази са много својих благородника, епископа и игумана. Цар Асен дочека свога зета далеко испред града са сваком почашћу и љубављу. Но краљ Владислав, пре но што уђе у царске дворе, замоли цара за допуштење да са свима својима оде најпре у цркву Св. Четрдесет Мученика, да се поклони своме оцу и учитељу и великом Божјем угоднику. Проливајући горке сузе и ударајући главом о земљу пред гробом Светога, краљ Владислав му се исповедаше као живоме и мољаше га да му опрости ако му је што сагрешио. И говораше: “Знам, оче, знам, мој грех најпре учини да ти побегнеш од мене и да се преставиш ван свога отачаства, а и сада опет окамењује царско срце да нам те не да. Но сажали се на мене и превиди грехе моје! Иако због грехова мојих нисам достојан назвати се син твој, ипак ме не одгуруј као пород брата твога, и

прими мене који се кајем пред тобом, оче! Види моју тугу и труд мој тебе ради, и чуј веру моју. Не остављај отачаство твоје ради кога си поднео многе подвиге и трудове, нити ме облачи у стид и срамоту, боравећи у туђој земљи. Твојим молитвама к Богу усаветуј цара да моју молбу о теби испуни, да се не вратим празан и безнадежан и будем осрамоћен немајући тебе са собом, оче”.

Тако се Владислав са плачем дуго мољаше над гробом, да му и лице отече од многих суза. А цар га позва у двор, и приреди му славље велико. Но идуће ноћи цару се јави у сну анђео Божји у облику Светога Саве и нареди му да да Светога, да га однесу у земљу народа његова. Цар се силно препаде због тога, и сутрадан исприча своје виђење патријарху и велможама. Они му рекоше да је сан истинит и да је то посета од Бога ради Светога, и саветоваху цара да да Светога да га однесу у његову земљу, да му царство не би снашла нека беда. И тако цар, дозававши свога зета Владислава, испуни његову молбу и дозволи му да узме тело Светитељево.

Владислав, који није очекивао да ће тако лако добити дозволу од свога таста, радосно се поклони цару и из све душе му захвли, јер свом душом осећаше да се тиме обогатио богатством драгоценијим од свих царских ризница. Пошто са епископима у храму би отслужена света Литургија, онда би отворен његов чесни гроб. Тело Светога би нађено потпуно цело и нетљено, и као да спава; власи главе и брада његова беху светле и целе, и миомир као најлепши мирис разли се по целом храму. Тако исто и дрво и прах гроба Светитељевог Бог обогати пријатним мирисом и исцељењима, тако да, чувши за све то, трновски грађани се у гомилама скупише да виде Светога и добију од њега исцељење од својих недуга. И догодише се тада многа чудесна исцељења, о којима се говори опширније у Житију Светитељевом (под 14. јануаром). Чувши за многа чудеса Светога, краљ Владислав се побоја да се цар не покаје што је пристао да носе Светога, па заповеди да одмах подигну Светога и крену на пут у Србију. А грађани Трнова, а и они из унутрашњости, дуго су потом долазили к Светитељевом гробу, доносили своје болеснике, и добијали исцељења.

Носећи свете мошти светог стрица свог у своју земљу, благочестиви краљ Владислав радосно хиташе испред кивота, као некада цар Давид испред Ковчега Завета, појући псалме. А кад се приближи са светим моштима Светога, блажени архиепископ Арсеније изађе на сусрет са епископима, игуманима, благородницима и мноштвом верујућих, и учинише достојно поклоњење Светоме, и целиваше свете мошти његове као Божјег угодника. Кад народ Српски чу о доласку Светога, сливаше се са свих страна да види и

да се поклони. А Бог богато даваше благодат од моштију Светога онима који их се са вером дотичу. И многи болесници молитвама Светога добише исцељења од недуга својих. Краљ и архиепископ, са епископима, игуманима, монасима, благородницима и мноштвом народа, ношаху Светога у великој радости са псалмима и песмама. И кад стигоше у манастир Милешево, задужбину краља Владислава, ту га у цркви Светог Вазнесења Господњег чесно положише у гроб који му краљ Владислав беше спремио. И благочестиви краљ приреди велико празнично славље у спомен Светога Саве.

После не много времена, једном богобојажљивом и побожном преподобном старцу у манастиру Милешеву јави се у сну Свети Сава говорећи, да његове свете мошти изваде из гроба и положи их испред гроба у цркви. То би учињено: подигоше из гроба пресвето тело његово читаво и нетрулежно и миомирисно, и ставише га напред у цркви, свима на виђење, поклоњење и исцељење. И потом бише од светих моштију многа чудесна исцељења, као што о томе опширно говоре животописци Светога – Теодосије и Доментијан.

Молитвама Светога оца нашег Саве Чудотворца, Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј Српски род и све Православне, Амин!

Присуство моштију светитеља Саве у Србији имало је црквено-религиозни и политички значај, а нарочито у време турског ропства. Ни једна личност код Срба није толико уткана у свест и биће народа као светитељ Сава, почев од његовог времена до данашњих дана. Над његовим моштима крунисан је 1377. године босански бан Твртко за краља Срба и Босне. Стефан Вукчић Косача, хумски војвода, назива себе 1448. године “херцегом (тј. војводом) од светог Саве”. Култ овога српског свртитеља окупљао је све јужнословенске народе, а посебно православне Србе; његовом гробу долазили су на поклоњење и римокатолици и муслимани. Жан Шесно (1547) и Катарин Зен (1550) забележили су да муслимани поштују гроб светитеља Саве и да га се боје. Бенедикто Рамберти је оставио сведочанство из 1553. године да Турци и Јевреји дају већу милостињу манастиру Милешеви неголи Срби.

Овде је прилика да се сумарно прикаже у чему се састоји јединственост Савиног лика – Сава је први владарски син који стиже на Свету Гору са жељом да се замонаши; Савин отац Стефан Немања је први владар који као монах стиже на Свету Гору са жељом да ту остане до краја; Сава постаје познат по својој ревности и подвигу и ништа мањој дарежљивости свим светогорским обитељима; оснива српски манастир који одмах улази међу четири водеће обитељи на Атосу (после Велике лавре, Ватопеда и Ивилона) са посебним правима; у Кареји оснива ћелију са устројством дотле

непознатим на Светој Годи; ове две установе добијају свој посебни типик; Савин отац Симеон улази у списак светогорских светитеља који није дуг, те се стога ту тешко стиче место; у тешким временима латинске окупације тек преко Саве успоставља се веза Свете Горе и византијског цара у Никеји као њеног законитог господара; Сава је оснивач и први поглавар самосталне Цркве у Срба. Сава крунише првог и дотле јединог православног краља; са своја два путовања у Свету земљу спада међу највеће путнике свога времена. Сава је писац, дипломата који лично иде у мисије највећег ризика, што се ретко среће пре и после њега (боравак у Солуну и Цариграду за време латинске власти, кад ту није било места за православног епископа); по биографу, добијао је победе без рата; после упокојења и прогласа за светитеља добија штовање и у Цркви и у народу подједнако као што је имао и за живота; уз то, спаљивање моштију неког светитеља није честа појава.

О столовању Арсенија његов биограф говори наизглед опширно, али са мало чињеница. Житије има тон проповеди са циљем да поучи, не да саопшти. Оваква намена житија назире се већ из наслова Теодосијевог списка Житије и подвиг у пустињи са оцем и засебно путовања, а делимично и приповедање о чудесима светог оца нашег Саве, првог архиепископа и учитеља српског... Већ из овога се види да ту неће бити речи о Савином управљању Црквом. Тога се држао и архиепископ Данило у својим биографијама архиепископа. Ускраћивањем конкретних података о архиепископу Арсенију биограф наноси „штету” и манастиру Жичи, јер тиме и знања о њој су оскудна. За време столовања овог јерарха мало смо обавештени и о политичкој историји српске државе. Звучи необично, али захваљујући Савиним биографима, боље познајемо прве три деценије 13. века него следеће три.

Спаљивање моштију Светог Саве

Сваке године, 10. маја, Српска Православна Црква молитвено се сећа и обележава дан спаљивања моштију Светог Саве Српског. Године 1594. на београдском брду Врачар, турски војсковођа Синан-паша сурово кажњава Србе. Те године банатски Срби су подигли устанак против турске власти. Лик српског великана ношен је на заставама. Као казну за ову буну у крви угашеној, Синан-паша је наредио да се мошти највећег српског светитеља донесу из манастира Милешеве, где су се налазиле преко 350 година, и спале. То је требало да уништи светитељев велики култ у народу, а са њим и све наде за ослобођење од османлија. Мошти Светог Саве биле су, по речима историчара, „извор српског државног легитимитета” и „симбол српских традиција о држави и независности”. Како бележе савременици, овај

злочиначки чин је био пропраћен непогодом, градом и олујом. Пепео просветитеља српског био је разнет на све стране.

И где год је трунка пепела му пала,
ту је нова љубав к' роду засијала!

Јован Јовановић Змај

mitropolija.com